

ROMANAS apie ZELDĄ FICDŽERALD

THERESE ANNE FOWLER

Therese Anne Fowler

Romanas apie Zeldą Ficdžerald

A large, light gray, stylized letter 'Z' is positioned behind the title text. The 'Z' is a simple, bold, sans-serif font with a slight shadow effect, making it a prominent background element.

Iš anglų kalbos vertė *Kristina Lukošienė*

Sofoklis

Vilnius, 2014

Laimingai per amžius amžinuosius – kaip tik galėjome.
Zelda Sejer Fiedžerald

ĮVADAS

Montgomeris, Alabamos valstija

Brangus Skotai,

1940-ieji, gruodžio 20 d.

Paskutinio magnato meilė – puikus pavadinimas romanui. Ką apie tai mano Maksas?

Mąščiau, galbūt mesiu sau iššūkį ir atvyksiu lėktuvu aplankyti tavęs per Naujuosius. Jei gali, atsiųsk pinigų. Argi mes ne puiki pora: tavo širdis negaluoja, mano – galva? O kartu mes šio to verti. Atvešiu tavo mėgstamų sūrio sausainių, o tu galėsi perskaityti, ką esi parašęs. Skotai, esu įsitikinusi, kad tai bus puikus romanas, geriausias iš tavo parašytųjų.

Rašau trumpai, noriu išsiųsti dar šiandien iki paštui baigiant darbą. Atrašyk kuo skubiau.

Ištikimai

Z-

Jei tik galėčiau įlįsti pro šią pašto dėžutės angą, lydėčiau savo laišką į patį Holivudą, pas Skotą, iki durų, vedančių į naują mudviejų ateitį.

Likimas visuomet suteikdavo mums vis kitą galimybę pradėti viską nuo pradžių. Pagaliau, juk nėra rimtos priežasties, kodėl negalėtume ir vėl to padaryti. O, kad žmonės galėtų keliauti taip lengvai kaip žodžiai. Tai būtų nuostabu. O, kad eitų taip lengvai ištaisyti mus!

Žvangindamas raktais pašto viršininkas ateina užrakinti durų.

– Kaip laikotės, panele Sejer? – pasiteirauja jis, nors gerai žino, kad jau nuo 1920 metų esu ponias Ficdžerald. Toks jau tas Samas – grynakraujis Alabamos gyventojas. Iš jo lūpų *Sejer* skamba kaip *Sei jau*^{1*}, nors gyvendama toli nuo namų ir pati pradėjau panašiai tarti šiuos minkštus sąskambius.

Sukišu rankas į megztinio kišenės ir einu durų link.

– Ačiū, Samai, jaučiuosi kuo puikiausiai. O kaip jūs?

– Yra buvę ir blogiau. Sudiev, tam kartui, – jis prilaiko duris.

Man taip pat yra buvę blogiau. Daug blogiau, ir Samas tai žino. Visi Montgomeryje žino. Matau, kaip jie nužiūrinėja mane turguje, pašte, bažnyčioje. Žmonės slapta šnabždasi, kad aš išprotėjau, kad išprotėjo mano brolis ir – kaip liūdna, kad teisėjo Sejerio vaikai teršia gerą jo vardą. „Paveldėjo iš motinos pusės“, kuždasi žmonės, nors mama (didžiausias jos nusikaltimas tik tai, jog buvo kilusi iš Kentukio) tokio pat sveiko proto kaip dauguma jų, nors, kai dabar pagalvoju, tai nieko nereiškia.

Lauke saulė jau nusileido už horizonto, ilsėjosi pavargusi po šitos dienos, šitų metų, kaip ir aš, buvo pasirengusi pradėti naujus. Kiek laiko užtruks, kol Skotas gaus mano laišką? Ar ilgai teks laukti jo atsakymo? Jei tik galėčiau, rytoj pat nusipirkčiau lėktuvo bilietą. Šįkart atėjo metas man pasirūpinti juo.

Metas.

Mes net neįsivaizdavome, kad visa tai, ką kadaise taip gausiai eikvojome visą dieną trunkančioms pagirioms ir nereikšmingiems

^{1*} Sei jau (angl. *say-yuh*) – sakyk taip (liet.).

susitikimams su jau seniai pamirštais žmonėmis, taip brangiai kainuos. Per daug mums brangių žmonių nusmuko arba pražuvo visai. Tik sėkmė gali apsaugoti nuo katastrofos. Ne meilė. Ne pinigai. Ne tikėjimas. Ne tyra širdis ar geri poelgiai, nors, tiesą sakant, blogieji taip pat nepadės. Kiekvienas mūsų gali būti pažemintas, sumenkintas, palaužtas ar sužlugdytas.

Imkime kad ir mane pačią. Prieš atsikraustydama gyventi pas mamą praėjusį balandį, šešerius metus kankinausi daugybėje įvairiausių rehabilitacijos įstaigų tam, kad pasitaisytų mano pašliję nervai ir palūžusi dvasia. Tuo tarpu Skotas blaškėsi po galybę įvairiausių viešbučių, užieigų, miestų, tačiau visada kažkur netoli manęs, kol vieną dieną jį pakvietė grįžti į Holivudą, ir aš pati primygtinai raginau jį ten vykti. Vargu ar jam sekasi geriau: jau trejus metus jis kovoja su alkoholiu ir studijų vadovais. Mėnesio pradžioje jį ištiko silpnas širdies priepuolis.

Vis dėlto įtariu, kad jis ką nors susirado ten – savo laiškus man baigia žodžiais *Su švelniausia meile...* Aš pasirašau *Ištikimai...* Net dabar, išgyvenus šešerius metus atskirai, kai jis tikriausiai spindėte spindi iš laimės dėl kokios nors dievinamos merginos, tikinčios, kad tai ji išgelbėjo jį, mes abu tuos žodžius sakome nuoširdžiai. Šią akimirką turime tik tai, kas esame. O esame toli gražu ne tokie, kokie buvome – turint galvoje tai, kas gera, bet nėra ir taip blogai, kaip kadaise yra buvę.

Mokykloje siūti mane mokiusi Mildreda Džeimson šūkteli iš verandos:

– Sakyk, Zelda, kada gi tas vyrukas atvyks tavęs pasiimti?

Šiame mieste mes su Skotu esame įžymūs. Nuo pat pradžių žmonės seka mūsų gyvenimą, renka straipsnių iškarpas, tvirtina buvę įvykių liudininkais ir mūsų draugais, nors visa tai gryniausias pramanas, kaip ir bet kuris Skoto ir mano parašytas tekstas. Neįmanoma užkirsti kelio apkalboms, vargu ar apskritai eina su tuo kovoti, todėl ilgainiui išmoksti meluoti.

– Jis rašo naują filmo scenarijų, – sakau jai, nes tai skamba pa-
traukliau nei tiesa: Skotas sako, kad su studijomis baigta visiems
laikams... Dabar jis darbuojasi tik prie knygos.

Mildreda prieina prie verandos turėklo.

– Tik nesakyk, kad dar vienas Kalėdas sutiks site atskirai?! – Žili
jos plaukai susegti segtukais ir apgobti permatoma skarele. – Dėl
Dievo meilės, liepk jam paskubėti – ir liepk jam įterpti gražuolį
Klarką Geiblą. Vaje, kaip aš myliu Retą Batlerį!

– Perduosiu jam, – linktelio galva.

– Būtinai perduok. Ir dar liepk pasiskubinti su darbais! Visų
jaunos dienos praeina.

– Esu tikra, kad jis skuba kaip tik gali.

Per vakarienę su Džeimsu Džoisu 1928 metais Paryžiuje Skotas
bėdojosi dėl varganų *Getsbio* pardavimų ir dėl to, kad sunkiai se-
kasi pradėti naują knygą. Džoisas tuomet pasakė, kad jam taip pat
sunku rašyti naująjį romaną, nors tikėjosi užbaigti per ateinančius
trejus ar ketverius metus.

– Metus, – vėliau nesiliovė kartojęs Skotas, net nenujausdamas,
kad tarp *Getsbio* ir kitos jo knygos prabėgs devyneri keisti nerimo
metai. O štai dabar jau praėjo šešeri, tačiau aš įsitikinusi, kad grei-
tu laiku jis baigs rašyti šį romaną. Po viso to, ką jam teko išgyven-
ti – po visų nusivylimų ir užgaulių – šis romanas grąžins jam garbę
ne tik skaitytojų, bet ir jo paties akyse.

Anądien jis man rašė:

*Sugalvojau pavadinimą: Paskutinio magnato meilė. Ką manai? Taip
pat baigiau skaityti Ernesto Kam skambina varpai. Ši knyga nepri-
lygsta jo paskutiniajai, ir tai paaiškina, kodėl Holivudas moka jam
daugiau kaip šimtą tūkstančių už ją. O kur dar penkiasdešimt gaba-
lų, kuriuos uždėrbs tapusi mėnesio knyga – jis tikrai guli ant pinigų
krūvos, mes to niekad nepatyrėme (nors pasirodėme neblogai). Argi*

ne didžiulis pasikeitimas nuo tada, kai jis galėjo išsinuomoti tik tą siaubingą kambarį virš lempjūvės Paryžiuje?

Ernestas. Skotas tiki, kad visų mūsų – Hemingvėjaus, jo ir mano – gyvenimas pagaliau sugrįžo į normalias vėžes. Sakė, kad naujoji knyga skirta jam: *Su meile ir pagarba Skotui*. Jautėsi toks pamalonintas. Norėjau atsakyti, kad Hemingvėjus gali sau leisti būti kilniaširdis, tačiau to nepadariau. Ir kodėl jis neturėtų elgtis garbingai dabar, kai, anot Skoto, visiems buvo atseikėta po lygiai?

Skotas tęsė:

Neseniai man atidavė Montgomerio užmiesčio klubo nario kortelę, 1918 metais išduotą leitenantui F. S. Fildžeraldai... Ar dar pameni tą vaikina? Tada jis buvo drąsus, veržlus ir romantiškas – vargšelis. Jis beprotiškai mėgo rašyti, mylėjo gyvenimą ir vieną Montgomerio debiutantę, kuri, kaip kalbėjo žemesnio rango vyrukai, buvo nepasiekiama. Jo širdis dar neatsigavo.

Klausiu savęs, ar mudu – tu ir aš – galutinai žlugę. Taip mano visi, tačiau jau praėjo aštuoni mėnesiai kaip tu išėjai iš ligoninės, o ir mano perspektyvos taisyti. Neėmiau į rankas taurelės nuo praėjusios žiemos, ar gali įsivaizduoti?

Ak, Zelda, viską atiduočiau, kad galėtume laiką pasukti atgal, kad ir vėl būtume tie, kurie regėjo šviesią ir daug žadančią ateitį, nes, atrodo, paprasčiausiai negali būti kitaip.

Dieve padėk, kaip aš jo ilgiuosi!

Visiems, manantiems, kad mūsų santuoka žlugusi, Skotas sugniuždytas, o aš kvaila kaip bato aulas, norėčiau išrėžti: „Pažvelkit atidžiau.“

Pažvelkit atidžiau, ir pamatysit kai ką ypatingo ir intriguojančio, kai ką tikra ir nesumeluota. Mes niekad nebuvoime tais, kuriais mus laikė kiti.

I DALIS

1

Buvo 1918 metų birželio pabaigos rytas, Montgomeris vilkėjo gražiausia pavasarine suknele ir kvėpėjo puikiausiais gėlių aromatais, tokiais, kokiais tą vakarą ir aš buvau pasikvėpinusi. Mūsų erdvus Viktorijos laikų namas Plezant aveniu buvo apgaubtas smulkučiais baltais kvapiojo šiurkščiaus žiedeliais ir puošniais violetinės spalvos vijokliniais sukučiais. Išaušo ankstyvas šeštadienio rytas. Danguje tvenkėsi debesys. Aukštoje magnolijoje susispietę paukščiai giedojo taip garsiai lyg būtų norėję tapti sekmadieninio choro solistais.

Per užpakalinių laiptų langą mačiau arklį, lėtai tempiantį išklesusį vežimą. Paskui jį ėjo dvi juodaodės moterys, šūkaliajo daržovių pavadinimus. *Burokai! Kvapieji pelėžirniai! Ropės!* – jos rėkavo garsiau už paukščius.

– Ei, Keiti, – tarstelėjau įeidama į virtuvę. – Girdėjai, Bessė ir Klara atėjo? – Ant plataus medinio virtuvinio stalo stovėjo rankšluosčiu pridengtas pusdubenis. – Be nieko? – vildamasi paklausiau, o ranka jau siekė sausainio po rankšluosčiu.

– Ne, su sūriu. Tik jau nerodyk man šitų grimasų, – ji atvėrė duris ir pamojavo savo draugužėms. – Šiandien nieko neimsiu! – šūktelėjo, o atsigręžusi į mane pasakė: – Nevalia kasdien valgyti persikų uogienę.

– Senoji tetulė Džulija sakė, kad tik valgydama uogienę liksiu saldi ir išvengsiu šėtono, – atsikandau sausainio ir pilna burna paklausiau: – Ar ponas su ponija dar miega?

– Jie svetainėje, bet, man regis, ir pati tai žinai, nes nusileidai užpakaliniais laiptais.

Padėjau į šalį sausainį, kad dar kartą palenkčiau mėlyno sijono, kuri vilkėjau, juosmenį, taip per colį apnuoginau odą virš nuogų kulkšnių.

– Štai.

– Gal vis dėlto atnešiu uogienės, – pasakė Keiti, purtydama galvą. – Tau derėtų apsiauti batus.

– Per karšta. O jei pradės lyti, jie permirks, mano pirštai susitrauks, oda nusilups. Tuomet privalėsiu eiti basa, o aš negaliu – šįvakar mano baleto pasirodymas.

– Jeigu taip pasirodyčiau tarp žmonių, mane motina botagu nupliektų, – pliauškę Keiti.

– Ji taip nepasielgtų, juk tau trisdešimt metų.

– Manai, jai tai rūpi?

Pagalvojau, kad mano tėvai vis dar patarinėjo ir pamokslavo trims mano seserims ir broliui, kurie visi mažiausiai septyneriais metais už mane vyresni, visi pilnamečiai ir jau turi savų vaikų, išskyrus Rozalindą. Mes ją vadiname Tutse. Jiedu su Niumenu, kuris kariavo Prancūzijoje, kaip ir mūsų sesers Tildės vyras, neskubėjo užsikrauti tėvystės rūpesčių, o galbūt ir pati tėvystė neskubėjo pas juos. Dar prisiminiau, kaip gyvendama su mumis močiutė Miusidora nesiliovė patarinėjusi tėveliui pradėdant šukuosena ir baigiant teisiniais sprendimais. Tuomet išėitis lieka viena – ištrūkti iš tėvų globos ir laikytis kuo atokiau.

– Bet kuriuo atveju nekreipkite į mane dėmesio, – ėjau prie užpakalinių durų įsitikinusi, kad man tuoj pavyks pasprukti. – Kadangi niekam čia aš nerūpiu...

– Vaikeli! – net pašokau išgirdusi motinos balsą tarpduryje už mūsų. – Dėl Dievo meilės, – tęsė ji, – kur tavo kojinės ir batai?

– Aš tik einu...

– Tučtuojau marš atgal į savo kambarį apsirengti. Tikiuosi, neketinai šitaip eiti į miestą?

– Atleiskite, tik dabar prisiminiau, kad baigiasi ropės, – pasakė Keiti ir išėjo.

– Ne į miestą, – pamelavau aš. – Į sodą. Einu repetuoti vakarui. – Ištiesiau rankas ir atlikau gracingą *plié* judesį.

– Taip, puiku. Tik aš manau, kad repeticijoms neliko laiko. Argi neminėjai, kad Raudonojo Kryžiaus susitikimas prasideda devintą? – paklausė mama.

– Kuri valanda? – atsisukusi pamačiau, kad laikrodis rodė be dvidešimt minučių devintą. – Nudūmiau į viršų pro mamą sakydama: – Verčiau apsiausiu batus ir paskubėsiu!

– Ar užsisegei korsetą? – paklausė ji.

Tutsė stovėjo viršutiniame koridoriuje vis dar su naktiniais marškiniais – plaukai susitaršę, akys mieguistos.

– Kas čia vyksta? – paklausė.

Niumenui išvykus į Prancūziją kovoti kartu su generolu Peršingu, Tutsė gyveno namie, kol sugrįš jos vyras.

– Jei tik sugrįš, – sakydavo ji nusiminusi ir užsitarnaudavo rūstų tėtušio žvilgsnį. Tėvą vadinome teisėju, nes jis dirbo Aukščiausiam Alabamos teisme valstijos teisėju.

– Parodyk nors truputį išdidumo, – bardavo jis Tutsę. – Kad ir kokios būtų pasekmės, Niumeno tarnyba teikia pietiečiams garbę.

– Dėl Dievo meilės, tėti, juk dabar dvidešimtas amžius, – atsakė ji.

– Anot Jos Didenybės, aš vienu sluoksniu per lengva, – atsakiau jai dabar.

– Jei tu išeisi be korseto, mergyte, vyrai manys, kad esi...

– Nedora?

– Taip.

– O gal man visai nerūpi, – atšoviau. – Vis tiek dabar viskas kitaip. Karinės pramonės valdyba įsakė nevilkėti korsetų...

– Jie liepė nepirkti korsetų. Turiu pripažinti, bandymas geras, – ji nusekė paskui mane į kambarį: – Net jei neimi galvon socialinės tvarkos, pagalvok, kokios būtų pasekmės tau. Jei teisėjas sužinotų, kad išėjai iš namų pusnuogė, jis kaip reikiant iškarštų kailį.

– Aš ir stengiausi galvoti, – pasakiau nusimesdama palaidinę. – Tačiau tuomet jūs visi pradėjote kištis.

Kai nubildėjau laiptais žemyn, mama dar buvo virtuvėje.

– Daug geriau. O dabar – sijonas, – pasakė, rodydama į mano liemenį.

– Mama, nereikia. Jis įsivelia, kai aš bėgu.

– Prašau pataisyti. Neleisiu teršti teisėjo vardo vien tam, kad galėtum kažkur greičiau nubėgti.

– Tokį ankstyvą rytą nieko, išskyrus tarnus, nesutiksi, šiaip ar taip, nuo kada tu tokia priekabi?

– Kalba eina apie tai, kas pritinka. Tau jau septyniolika metų...

– Aštuoniolika bus po dvidešimt šešių dienų.

– Kaip tik todėl turėtum labiau stengtis, – pasakė ji. – Esi pakankamai suaugusi, todėl neturėtum elgtis kaip padauža.

– Tuomet vadink mane puošėiva. Drabužiai trumpėja, mačiau *McCall's* žurnale.

– Tik jau ne šitaip, – mostelėjo į mano sijoną.

Pabučiavau jos suglebusį skruostą. Joks kremas nei pudra nepajėgė nuslėpti laiko ženklų mamos veide. Jai penkiasdešimt septyneri metai, ir visi jie atsispindėjo raukšlėtame veide, į viršų sušiauštoje šukuosenoje, tą rodė ir primygtinai nešiojamos Edvardo laikų palaidinės bei grindis šluojantys sijonai. Ji nedėvėjo jokių naujų drabužių.

– Juk vyksta karas, – sakydavo, lyg tai būtų viską paaiškinę.

Mudvi su Tutse labai apsidžiaugėme, kai ji nusprendė neryšėti turniūro^{2*} per Naujuosius.

– Iki pasimatymo, mama, nelauk manęs priešpiečiams, valgysiu su merginomis.

Vos tik dingusi jai iš akiračio, atsisėdau ant žolės, nusiaviau batus ir nusimoviau kojines, kad išlaisvinčiau kojų pirštus. Kaip gaila, pamaniau, kad mano pačios laisvė ne taip lengvai pasiekiamą.

Artėjant prie Deksterio aveniu – plačios pagrindinės gatvės, besitęsiančios iki pat valstybės valdžios rūmų, išpūdingiausio mano matyto kupolo formos pastato su kolonomis – nugriaudėjo perkūnija. Skyniausi kelią per nupjautos žolės, drėgnų samanų bei salsvą pūvančių katalpos žiedų kvapą ir girdėjau griaudžiant „Valandų šokį“^{3*} – melodiją, pagal kurią vėliau turėjau šokti.

Tuo metu baletas buvo vienintelė tikra mano meilė. Ji prasidėjo tada, kai mane devynerių mama užrašė į profesoriaus Veisnerio šokio mokyklą. Taip mėgino atratinti nuo medžių ir stogų. Baletu muzika ir judesiai suteikė man viską, ko troškau iš gyvenimo, – džiugesį ir dramą, aistrą ir romantiką. Šokis davė galimybę susipažinti su kostiumais, siužetais, vaidinimu ir tapti kai kuo daugiau nei mažąja Sejerio dukrele – paskutine ir amžinai trokštančia būti pakankamai suaugusia, kad kiti ją laikytų pakankamai suaugusia.

Kai žingsniavau Mildredos gatve pro tą vietą, kur ją kerta mano šeimos garbei pavadinta Sejerio gatvė, keletas lašų nukrito man ant skruostų, dar vienas užtiško ant kaktos, o tada prapliupo lyti kaip iš kibiro. Nuskuodžiau prie artimiausio medžio ir stovėjau po šakomis, nors menka iš to naudos: iš visų pusių vėjas plaikstė

^{2*} Turniūras (pranc. *tourneure*) – XIX a. madinga elastinga pagalvėlė iš arklio ašutų ir standžių juostelių, rišama prie juosmens užpakalyje po suknele, prilaikanti klostes ir šleifą.

^{3*} „Valandų šokis“ – italų kompozitoriaus Amilkarės Ponkjelio kūrinys.

lapus ir lietu į mane, ir jau po kelių minučių buvau kiaurai peršlapusi. Kadangi smarkiau sušlapti buvo neįmanoma, nuėjau toliau, įsivaizduodama, kad medžiai – tai besisupančių šokėjų trupė, o aš esu našlaitė, pagaliau ištrūkusi iš galingo burtininko tironijos. Nors grėšė pasiklysti miške, netrukus turėjo pasirodyti princas ir išgelbėti mane, kaip ir visuose geriausiuose baletuose.

Priėjusi platų apvalų fontaną ten, kur Teismo gatvė jungiasi su Deksterio aveniu, atsirėmiau į jo kraštą ir iš neklusnių plaukų išsipurčiau vandenį. Kol svarsčiau, ar ne geriau būtų paprasčiausiai išmesti batus ir kojines į fontaną, užuotėjus su šlaput šlaputėliais, bulvaru pralėkė keletas aplytų automobilių, pro šalį žvangėdami nuvažiavo tramvajai. Tą akimirką pagalvojau: „Liko tik dvidešimt šešios dienos ir man sukaks aštuoniolika“, todėl vėl apsiaviau tuos prakeiktus batus.

Stengdamasi atrodyti kiek įmanoma padoriau, pasukau link parduotuvių eilėje įkurto naujo Raudonojo Kryžiaus biuro pietinėje Deksterio gatvės pusėje. Nors lietus po truputį liovėsi, šali-gatviai buvo tušti, todėl, mamos laimei, tokią susitaršiusią mane pastebėjo tik keletas liudininkų. „Ji jaudinasi dėl pačių keisčiausių dalykų“, pamaniau. „Visos moterys jaudinasi.“ Merginos privalėjo laikytis aibės taisyklių, o ypač buvo pabrėžiamos elgesio normos. Nugarą ištiesti. Mūvėti pirštines. Nedažyti (ir neleisti bučiuoti) lūpų. Dėvėti klostuotą sijoną, kalbėti kukliai, nuleisti akis, įsileisti tik tyras mintis. Mano galva, galybė nesąmonių. Aš vaikinams patikau todėl, kad spjaudžiausi, ir todėl, kad įžūliai juokaudavau, ir dar todėl, kad leisdavau jiems mane bučiuoti, jei jie maloniai kvėpėdavo ir jei pati to norėdavau. Mano normos rėmėsi gera nuojauta, o ne įsisenėjusiais prietaisais. „Atleisk, mama. Tu geresnė už daugelį kitų.“

Maždaug dvidešimt savanorių susirinko Raudonajame Kryžiuje, dauguma buvo mano draugai, tačiau, išvydę mane tokią,

nedrįso pakelti akių. Vien tik vyriausia mano sesuo Mardžerė, lakstanti su brošiūromis ir pyragaičiais, susijaudino.

– Mažute, atrodo kaip tikra pabaisa! Nejuo atėjai be skrybėlaitės? – ji mėgino sulyginti plaukus, bet nuleido rankas, sakydama: – Tai beviltiška. Štai, imk, – padavė man virtuvės rankšluostį. – Išsisausink. Išsiuščiau tave namo, jei mums šitaip netrūktų savanorių.

– Nustok jaudintis, – atsakiau jai, trindama rankšluosčiu galvą.

Tačiau gerai žinojau, kad ji nenustos. Kai aš gimiau, jai buvo keturiolika, ji faktiškai atstojo man antrą mamą, kol ištekėjo ir išsikraustė į savo namus už dviejų kvartalų. Suprantama, iki tol jau buvo susiformavęs įprotis rūpintis. Užmečiau rankšluostį jai ant kaklo ir nuėjau ieškoti, kur atsisėsti.

Tuo metu mano geriausia draugė Eleonora Brauder saugojo man vietą priešais save ilgoje kėdžių eilėje. Iš dešinės sėdėjo Sara Meifild, vadinama Antrąja Sara, o Pirmoji Sara buvo mūsų tylenė draugė Sara Hard, tuokart ji mokėsi Baltimorės koledže. Antroji Sara bičiuliavosi su Livija Hart, kurios žvilgantys raudonmedžio spalvos plaukai buvo panašūs į mano draugės Talulos Bankhed plaukus. Būdama penkiolikos Talu savo žvilgančiais tamsiais plaukais laimėjo Kino grožio konkursą, o dabar tokiu pat būdu siekia aktorės karjeros Niujorke. Ji ir jos plaukai gyveno kupiną kelionių ir žavesio gyvenimą, kurio, nors labai mylėjau Montgomerį, pavydėjau. Suprantama, Talu niekas nenurodinėjo, kokio ilgio turi būti jos sijonas.

Merginos, lūkuriuodamos, kol prasidės susitikimas, beoriame kambaryje gaivinosi vėduoklėmis. Aukštos, abrikosų spalvos sienos buvo nulipdytos Raudonojo Kryžiaus plakatais. Viename pavaizduota pintinė, pilna siūlų, iš kurių styrojo pora virbalų. Užrašas ant jo ragino: „Mūsų vaikinams reikia KOJINIŲ. Numegzkite ir atiduokite savo dalį.“ Kitame plakate pavaizduotas

milžiniškas raudonas kryžius, dešinėje matyti medicinos sesuo, vilkinti dailiai krintančia suknele ir vargu ar praktišku chalatu. Sesutė atsargiai laikė neštuvų kampa, ant jų gulėjo sužeistas karys, tamsus apklotas užklojo ir jį, ir neštuvus. Atrodė, kad moteris milžiniško dydžio, o kareiviui gresia nukristi nuo neštuvų kojomis į priekį, jei sesutė neatkreips dėmesio į tai, kas svarbiausia. Šūkis po piešiniu skelbė: „Kilniausia motina pasaulyje.“

Alkūne kumštelėjau Sarai ir parodžiau į plakatą.

– Kaip manai, ar ji ir yra Skaisčioji Motina?

Sara nespėjo atsakyti. Pasigirdo barbenimas nendrine lazdele į medines grindis, ir visi atsisuko į apkūniąją ponią Beiker, vilkinčią pilkai melsvu kostiumėliu, sujuostu dirželiu. Ši moteris atrodė grėsmingai, ji atvyko iš Bostono pamokyti savanorių. Atrodė, kad įstengtų laimėti karą plikomis rankomis, jei tik kas nors įsodintų ją į Prancūziją plaukiantį laivą.

– Visiems labas rytas, – pasisveikino guviu, nosiniu balsu. – Kaip matau, lengvai suradote mūsų naująją būstinę. Karas tęsiasi, ir mes privalome tęsti savo veiklą, ir netgi padidinti savo narių skaičių ir produktyvumą.

Keletas mergaičių džiaugsmingai sutiko tokį pareiškimą. Tai buvo jaunėlės, kurioms tik dabar leista prisijungti.

Ponia Beiker linktelėjo, dėl tokio jos judesio smakras pranyko kakle, ir tęsė:

– Kai kurios iš jūsų jau darėte pirštų ir rankų tvarsčius. Kojų ir kūno tvarsčių principas tas pat. Tačiau noriu atkreipti dėmesį į keletą esminių skirtumų. Visoms, kurios dar nemoka, pradėsiu aiškinti nuo pradžių. Pirmiausia imsime nebalinto kartūno...

Poniai Beiker skaitant paskaitą apie plotį, ilgį ir tamprumą, išsigrėžiau lietaus vandenį iš padurkų. Tada ji pradėjo rodyti. Arčiausiai jos sėdinčiai merginai padavė laisvą medžiaginės juostelės galą ir tarė:

– Stokis, brangioji. Viena iš jūsų laiko audinio ritinį ir paduoda tiek, kiek reikia, o kita suka. Jos nykščiai turi būti ant viršutinės audinio pusės, o smiliai po juo, štai taip. Toliau smiliais kiek įmanoma tvirčiau laikomės įsikibę į ritinį, nykščius atstatome į priekį, kad audinys kuo labiau įsitemptų. O dabar visos stojamės ir pradedame.

Iš vienos už manęs ant grindų išrikiuotų pintinių paėmiau laisvai surištą medžiagos ritinėlį. Be abejo, dabar audinys buvo akinaimai baltas, tačiau greitai jis permirks krauju, apsineš purvais, bus nuropinėtas mūsų, juo sutvarstys juosmenį. Man teko knygoje matyti Piliетinio karo nuotraukų, kur atvaizduoti kenčiantys kariai. Jose galėjai įžvelgti tai, ką tėvas vadino „Sajungos žiaurumu“.

Tėvas knygomis ir diskusijomis ketino auklėti septyneriais metais už mane vyresnį brolių Tonį, dabar tarnaujantį Prancūzijoje. Tačiau ir manęs niekada nevarė iš darbo kabineto. Jis mosteldavo man, kai pianinu skambindavau nesudėtingą melodiją, ir leisdavo atsisėsti jam ant kelių.

Sejerių giminės istorija užsitarnavo garbingą vardą Montgomeryje, – versdamas vienos knygos puslapius pasakė tėvas. – Pažvelk! Čia buvo mano dėdės Viljamso giminė, šioje vietoje jis užaugino savo jaunesnįjį brolių Danielių, jūsų senelį. Vėliau čia įsikūrė Konfederacijos Baltieji Rūmai.

– Tėveli, ar Sejerio gatvė pavadinta mūsų garbei? – paklausiau su visa septynerių ar aštuonerių metų nuostaba.

– Ji pavadinta Viljamso ir mano tėvo garbei. Vaikai, jie abu ši miestą pavertė tokiu, koks jis yra dabar.

Savaime suprantama, giminės istorija domėjosi Tonis. O mane žavėjo visi anapilin iškeliavę giminaičiai, todėl nuolatos klausinėjau, kuris, ką ir kada nuveikė per savo gyvenimą. Norėjau išgirsti jų istorijas.

Iš tėvo pasakojimų sužinojau, kad jo tėvas Danielius Sejeris įkūrė Taskigio laikraštį, vėliau grįžo į Montgomerį dirbti *Montgomery*

Post redaktoriumi ir tapo įtakingu vietinės politikos veikėju. Tėvas papasakojo ir apie savo motinos brolių „didį generolą Džoną Tailerį Morganą“. Ešą jis daužė Sąjungos būrius kiekvienai progai pasitaikius, o vėliau tapo garsiu Jungtinių Valstijų senatoriumi. Mama papasakojo apie savo tėvą Kentukio senatorių Vilį Mašeną. Tai dėl jo ir senatoriaus Morgano bičiulystės mano tėvai susitiko senatoriaus Morgano Naujųjų metų pokylyje 1883 metais. Senelis Mašenas yra kandidatavęs į prezidentus.

Tądien Raudonajame Kryžiuje svarsčiau, kad mūsų giminės istorija kelia sunkumą Toniui, veikiausiai net slegia. Gal būtų dėl tos priežasties jis vedė Editą, kilusią iš neturtingos ūkininkų nuomininkų giminės, jos tėvai vėliau iš Montgomerio išsikėlė gyventi ir dirbti Mobilyje. Būti vieninteliu išgyvenusiu sūnumi – ne pirmuoju sūnumi, ne tuo, kuris buvo pavadintas senelio garbei, ne tuo, ant kurio pečių gulė visas Montgomerio likimas, ir ne tuo sūnumi, kuris būdamas vos aštuoniolikos mėnesių mirė nuo meningito, – buvo sunki našta.

Paleisdama kartūno ritinį nukreipiau savo mintis nuo Tonio ir įdaviau Eleonorai laisvą audinio galą.

– Vakar gavau Artūro Brenano laišką, – pasakiau. – Ar pameni jį, susipažinome per paskutinę kelionę į Atlantą?

Eleonora susikaupusi suraukė antakius ir stengėsi susukti ritinį.

– Nykščius ar smilius į apačią?

– Smilius. Artūro tėvai nuo Revoliucijos laikų vartosi turtuose kaip inkstas taukuose. Net dabar jie laiko senuosius tarnus, nes tie niekuomet nenorėjo išeiti gyventi laisvai. Mano tėvas sako, kad tai gryniausias įrodymas, jog prezidentas Linkolnas be reikalo sužlugdė Pietus.

Eleonora kelis kartus tinkamai susuko audinį ir pažvelgė į mane.

– Artūras? Tas vaikinys, kuris važinėja žaliu Dortu? Tuo pačiu blizgančiu, kur mus pavėžino?

– Taip, jis. Buvo linksma, ar ne? Artūras pasakojo, kad „Dortai“ kainuoja dukart brangiau nei „Fordai“ – tūkstantį ar net daugiau dolerių. Teisėjas greičiau sušoktų nuogas priešais teismo rūmus, nei išleistų tokią krūvą pinigų automobiliui.

Ši mintis mane pralinksmino. Duodama Eleonorai audinį įsivaizdavau, kaip mano tėtis, vilkintis kostiumu su ruoželiais, išlipa iš tramvajaus, rankoje laiko suskleistą skėtį ir odinį krepšį. Prie plačių marmurinių teismo rūmų laiptų stovi žalias „Dortas“, saulėje švyti nudengiamas stogas, spindi lakuoti slenksčiai. Kažkoks vyriškis su cilindrine skrybėle ir fraku – greičiausiai šėtono įgaliotinis – pamoja mano tėvui prieiti prie automobilio. Jie pasikalba. Tėtis purto galvą, raukosi ir mojuoja skėčiu. Iškelia pirštą, kaip daro postringaudamas apie vertybes ir pinigų švaistymą. Skrybėliuotasis griežtai papurto galvą, nepalikdamas tėčiui kitos išeities, tik čia pat nusirengti ir imti šokti.

Įsivaizdavau tėvą pakankamai toli nuo tos vietos, iš kur jį stebėjau, ir dar nususukusį. Tiesą sakant, nesu regėjusi nuogo vyro, nors jaunų neapsirengusių berniukų mačiau, dar esu mačiusi Renesanso meno kūrinių, kurie, regis, buvo pakankamai tikroviški.

– Jei jau prakalbome apie nuogumą, – pradėjo Eleonora, persilenkdama per stalą paimti iš manęs medžiagos galo, – vakar vakare kino teatre lakūnas kapitonas Vendelis Haskinsas, taip man prisistatė, paklausė, ar tiesa, kad tu pasirodei prie baseino kūno spalvos maudymosi kostiumėliu. Į filmą jis atėjo su Mėja Šteiner ir klausinėjo apie tave, argi ne pasipūtėlis? Mėja tuo metu buvo bufete, todėl negirdėjo. Bent tiek turėjo padarumo.

– Tikrai norėčiau būti prie baseino tądien, vien tik pamatyti senųjų damų veidus vertėtų, – įsiterpė Sara.

– Ar buvai šokiuose praėjusią žiemą, kai prie sijono Zelda prisigė laumės šluotą? – paklausė Livija.

– Reikėjo jums būti su mumis ši trečiadienį, – kalbėjo Eleonora. – Kol vairuotojas rūkė, Zelda pasiskolino jo tramvajų. Mes jį palikome išsprogusiomis akimis, o pačios nurūkome Perio gatve!

– Kaip Dievą myliu, Zelda, tu tikrai pašėlus, – pasakė Sara. – Ir niekad neįkliūni.

– Visi prisibijo jos tėtušio, todėl tik pagrasina pirštu ir paleidžia, – nusprendė Eleonora.

– Jo bijo net mano seserys, – linktelėjau pritardama.

– Bet tu nebijai, – pasakė Livija.

– Jis daugiau loja, nei kandžiojasi. Ele, ką atsakei kapitonui Haskinsui?

– Aš jam pasakiau: – Apskritai jokio maudymosi kostiumėlio nebuvo, tik niekam neprasitarkite.

– Kaip tik todėl, Ele, man patinki. Elkis taip ir toliau, tuomet ir tave visos matronos vadins nuodėminga, – prunkštelėjo Livija.

Eleonora pasiėmė smeigtuką iš dubenėlio, stovėjusio ant stalelio, ir sutvirtino tvarsčio galą.

– Jis klausė, ar tu turi kavalierių, kas tokie tavo giminaičiai, ką veikia tavo tėvas ir ar turi brolių, seserų...

– O gal tai buvo tik dingstis užmegzti pokalbį su tavimi, Eleonora? – paklausė Sara.

– Tokiu atveju jis būtų uždavęs vieną kitą klausimą ir apie mane, – Eleonora meiliai pažvelgė į Sarą. – Ne, jis tikrų tikriausiai įbedęs akis į panelę Zeldą iš šešto namo Plezant aveniu, tą, kuri vaikšto basomis ir skraido kaip ant sparnų.

– Ir šypsosi šėtoniška šypsena, – pasakė Livija.

– Tyros širdies, – pridūrė Sara. Apsimečiau, kad žiaukčioju.

– Jis sakė, kad į Mėją nežiūri rimtai, – pasakojo Eleonora. – Dar sakė, kad ketina paskambinti tau.

Jau paskambino.

– Tik nesakyk, kad sutikai?

– Aš užsiėmusi iki rudens, – atsakiau joms ir tai buvo gryniausia tiesa. Tarp karinės tarnybos vengiančių studentų ir karininkų, plūstančių į apmokymus naujojoje Montgomerio karinėje tarnyboje, buvau tokia populiari, jog net nežinojau, kaip atlaikyti tą dėmesį.

– Jei jis tau patinka, neturėtum laukti, – Sara paėmė mane už rankos. – Juk žinai, jie gali išplaukti bet kurią dieną.

– Tiesa, – pritarė Eleonora. – Dabar arba niekad.

Ištraukusi ranką paėmiau dar vieną ritinėlį audinio iš už mūsų stovėjusio krepšio.

– Jei dar negirdėjote, pasakysiu, kad vyksta karas. Gali baigtis taip, kad bus dabar, ir jau niekad. Tad, sakykite, kokia prasmė?

– Anksčiau tai netrukdė tau susitikinėti su kareiviais. Jis beprotiškai patrauklus... – tarė Eleonora.

– Jis tikrai gražus. Kai vėl paskambins, galbūt aš...

– Paplepėsite vėliau, panelės, – eidama pro šalį barėsi ponija Beiker, sunertomis už nugaros rankomis, krūtis atstačiusi į priekį ji atrodė kaip karinio laivo pirmagalys. – Kad ir kokie svarbūs jūsų reikalai, mūsų drašuliai būtų dėkingi, jei jų labai skirtumėte daugiau spartos ir dėmesio.

Poniai Beiker praėjus, pakreipiau galvą ir pridengiau akis, vaiduodama:

– O, kokia gėda! – ištariau lyg būčiau pati Meri Pikford.

Gražuolei septyniolikmetei Zeldai leitenantas Skotas Ficdžeraldas – netinkamas jaunikis. Jis neturtingas, ne iš Pietinių valstijų, jo nepripažįsta griežtas Zeldos tėvas. Tačiau mergina pamilsta Ficdžeraldą ir yra įsitikinusi, kad jis bus garsus rašytojas. Išleidęs pirmąjį romaną „Šioje rojaus pusėje“ dvidešimt ketverių metų Skotas akimirksniu išgarsėja ir praturtėja. Zeldą perkalba tėvus, sėda į traukinį ir keliauja į Niujorką susituokti su Skotu.

Tačiau santuoka nepaverčia Ficdžeraldų įprastais sutuoktiniais. Žymusis rašytojas ir charizmatiška jo žmona mėgaujasi pašėlusio gyvenimo malonumais – vakarėliais iki ryto, susitikimais su garsiausiais to meto žmonėmis ir visuomenės dėmesiu.

Džiazo amžiuje viskas atrodė įmanoma, deja, sėkmė trunka neilgai. Po nerūpestingu gyvenimu visuomet slypi kita, tamsesnė pusė. Vakarėliai negali tęstis amžinai...

Kokia buvo Zeldos gyvenimo istorija? Kaip jautėsi kūrybinga moteris, priversta likti talentingo vyro šešėlyje, ar vidinės įtampos ir maištavimas prieš nusistovėjusias normas galėjo sukelti jos psichikos ligą?